SERIES 20:2

SBV WORKING PAPER

STUDIER I BOENDE OCH VÄLFÄRD

Lindemann, Linnéa
Roelofs, Kim

Blandningspolitik och
strategier för
social blandning

En litteraturöversikt

SBV Working Paper Series 20:2

Publicerad

2020

Redaktör

Martin Grander, martin.grander@mau.se

Formgivare

Morten Frisch, morten.frisch@mau.se

Utgivare

Studier i boende och välfärd

Malmö universitet

205 05 Malmö

ISBN: 978-91-7877-092-2 (tryck)

978-91-7877-093-9 (pdf)

DOI: 10.24834/isbn. 9789178770939

Tidigare utkomna titlar i serien SBV Working Paper Series:

SBV Working Paper Series 20:1 Grander, Martin (2020). *Segmentering i bostadsbeståndet - Utveckling av bostadsbestånd, demografi och socioekonomiska indikatorer i riket och storstäderna 2013–2017 med fördjupningar för Malmö och Göteborg.*

SBV Working Paper Series 20:2 Lindemann, Linnéa & Roelofs, Kim (2020). *Blandningspolitik och social blandning – en litteraturöversikt.*

WORKING PAPER

Blandningspolitik och strategier för social blandning

— en litteraturöversikt

Lindemann*, Linnéa

Roelofs[†], Kim

15/6 2020

*Institutionen för socialt arbete, Malmö universitet — Email: linnea.lindemann@mau.se

[†]Institutionen för urbana studier, Malmö universitet — Email: kim.roelofs@mau.se

Innehåll

Förord	6
Sammanfattande slutsatser	7
I. Internationella studier om blandningspolitik	10
Introduktion	10
Urval av litteratur	10
Metoder för forskning om blandningspolitik	11
Blandningspolitik för minskad koncentration av fattigdom	12
Blandningspolitik för social sammanhållning och stabilitet	14
Blandningspolitik för förbättrad service och minskad stigmatisering	16
Amerikanska omflyttningsprogram	17
Slutsatser och diskussion	18
II. Svenska studier av grannskapseffekter och strategier för social blandning	20
Introduktion	20
Blanda och utjämna	21
Segregation	21
Studiernas genomförande	22
Grannskapseffekter	23
Grannskapseffekter och den institutionella förmågan	24
Grannskapseffekter och etnisk segregation	25
Kritik mot grannskapseffektstudier	26
Hur ska blandningen se ut?	27
Skapandet av blandade bostadsområden- politik och planering	27
Spridningsstrategier	29
Blandade bebyggelse och en blandad befolkning?	29
Slutsatser och diskussion	31

Förord

Denna rapport, den andra i working paper-serien Studier i boende och välfärd, tar ett samlat grepp om forskningslitteraturen kring en lika omhuldad som omtvistad bostadspolitisk strategi, närmare bestämt den så kallade blandningspolitiken.

Sedan miljonprogrammets slutfördes i mitten av 1970-talet och segregationen gradvis blev påtaglig i landet har den svenska bostadspolitiken haft en mer eller mindre utpräglad idé och strategi för att öka den sociala blandningen, eller främja en ”allsidig sammansättning av hushåll” som det har hetat. Blandningspolitiska mål och lokala strategier för att främja variation på bostadsmarknaderna introducerades som medel för att motverka segregation på bostadsmarknaden och i städerna, men också för att öka integrationen.

Idén om social blandning har sedan levt kvar i de politiska dokumenten och har till viss del fallit ut i handling, men frågan har inte väckt speciellt mycket debatt i Sverige under de senaste decennierna. Däremot har det i Nordamerika och i flera europeiska länder funnits en levande diskussion och omfattande forskning kring blandningspolitik och så kallade grannskapseffekter, det vill säga hur hushåll och individer påverkas av andra hushåll i närområdet. På senare år har frågan emellertid aktualiserats även i Sverige, inte minst när så kallat utsatta områden blir föremål för fysiska omstruktureringar. Ett

vanligt förekommande grepp är att tillföra bostadstyper och upplåtelseformer i områden som karakteriserats av ett enahanda bostadsbestånd. Denna typ av insatser väcker såväl stöd som motstånd från olika politiska håll, men också från forskare från olika discipliner.

Det förefaller således finnas ett behov av mer kunskap om hur verksamma blandningspolitiska strategier och praktiker faktiskt är, dessutom behöver svenska studier relateras till den forskning som gjorts i en internationell kontext. Inom ramen för forskningsprojektet Allmännyttan och blandningspolitikens praktik, finansierat av Forskningsrådet Formas, har denna kunskapsöversikt kring social blandning därför tagits fram. Rapporten är skriven av Linnéa Lindemann och Kim Roelofs, båda doktorander vid den fler- vetenskapliga forskningsmiljön Studier i boende och välfärd vid Malmö universitet (www.mau.se/sbv)

Förhoppningen är att kunskapsöversikten kan leda till mer evidensbaserade praktiker när det gäller frågan om exempelvis blandning av olika upplåtelseformer i bostadsområden, men också till att visa på behovet av vilka ytterligare studier som behövs om verksamma åtgärder för att minska segregation och främja integration.

Malmö, den 6 maj 2020

Martin Grander

Tapio Salonen

Sammanfattande slutsatser

Denna litteraturöversikt om blandningspolitik och strategier för social blandning har genomförts inom ramen för FORMAS-projektet Allmännyttan och blandningspolitikens praktik (2018-00063), som syftar till att studera allmännyttans betydelse i den svenska så kallade blandningspolitiken, det vill säga den politik som har som mål att skapa en ”allsidig sammansättning av hushåll”, eller vad som populärt kallas social blandning. Litteraturöversikten syftar till att ge en överblick av det befintliga kunskapsläget om blandningspolitik, både inom den svenska och den internationella kontexten.

Det finns stora skillnader i fokus mellan svenska och internationella studier om blandningspolitik. Ändå är det möjligt att dra vissa gemensamma slutsatser samt att identifiera angelägna aspekter för framtida forskning.

- Det har länge förts en diskussion kring hur socioekonomisk segregation ska bekämpas. De två huvudstrategierna kan ringas in till blanda och utjämna. Blandningsstrategin avser att skapa en allsidig hushållssammansättning genom en blandad bebyggelse. Strategin för att utjämna ska verka kompensatoriskt mellan olika boendemiljöer, genom resursutjämnande åtgärder. Strategier för att uppnå socioekonomiskt blandade bostadsområden

har kritiserats för att inte ensam kunna öka människors livschanser/förutsättningar, men strategin bör endast ses som en del av lösningen. De utjämnande åtgärderna, som berör en rad politikområden som t.ex. skatte-, arbetsmarknads-, och utbildningspolitik, är även dem förutsättningar för ett mer jämlikt samhälle.

- Både de svenska och internationella studierna pekar på att gentrifiering kan bli en konsekvens av strategier för blandning. Bostadsområden beräknas vara blandade någon gång i mitten av gentrifieringsprocessen. Något som kan anses problematiskt av en sådan process är att billigare hyresrätter riskerar att försvinna, speciellt då underskottet av denna boendetyp redan är betydande.
- Strategier för blandning kritiserar inom den internationella forskningen för att eftersträvad kontakt mellan olika befolkningsgrupper inte uppstår, trots att de bor i samma bostadsområden. De svenska studierna visar att olika grupper påverkas högst varierande av att bo blandat, exempelvis möts och bygger barn relationer oberoende av bakgrund, medan vuxna individer tenderar ha svårare att skapa nära relationer med personer som är olika dem själva.
- Befintliga hyresrättsområden som kompletteras med bostadsrätter möjliggör

en bostadskarriär i det egna området. Men det finns även risk för att lägenheterna blir föremål för spekulation med en hög omflyttningstakt som följd. I vilken utsträckning det ena eller andra scenariot gör sig gällande är okänt och mer forskning behövs. Troligtvis spelar den lokala kontexten stor roll, då omflyttningstakten kan variera beroende på hur stabilt eller utsatt området upplevs vara.

- Den svenska och internationella forskningslitteraturen är inte helt lätt att jämföra med varandra. Det finns få svenska utfallsstudier över blandade bostadsområden men desto fler internationella. De internationella studierna fokuserar främst på hur befintliga bostadsområden påverkas när en ny socioekonomisk grupp flyttar in i området. De svenska studierna utgår ifrån grannskapseffekter, det vill säga hur individer som bor i ett visst bostadsområde påverkar varandra, och hur dessa effekter gör sig gällande i befintliga bostadsområden och vid omflyttning. Det behövs fler svenska utfallsstudier för att möjliggöra mer stabila och generella resultat.
- Det kan tänkas att resultatet mellan de internationella studierna och de svenska skiljer sig åt som en konsekvens av vilken typ av områden som har studerats. De internationella studierna

har undersökt hur befintliga områden påverkas när de “andra” flyttar in och det kan då tänkas att det redan finns en “vi-känsla” och ett motstånd mot inflyttarna. Den svenska litteraturöversikten berör även longitudinella studier som undersöker effekten av att växa upp i olika bostadsområden.

- Det är heller inte självklart hur jämförelsen mellan svenska och internationella studier ska tolkas, då Sverige skiljer sig mot andra länder t.ex. genom sin allmännytta. Alla har möjlighet att efterfråga allmännyttiga bostäder, men inom ett social housing-system villkoras bostäderna av ett inkomsttak. I vissa länder är inkomsttaket satt på en nivå så att även medelklassen omfattas av social housing-systemet, medan andra länder endast inkluderar de mest utsatta hushållen. Det är faktorer som påverkar blandningen. Det kan därmed tänkas att befintliga områden som kompletteras med en social housing-bebyggelse riskerar att möta större motstånd än när allmännyttan bygger nya hus, speciellt när det sker i länder med låga inkomstkrav. Den svenska allmännyttan har delvis samma karaktär som social housing-bebyggelse, men allmännyttan som sådan kan inte sägas vara lika stigmatiserande, då hyresnivåer och hushållstyper kan skilja sig mycket åt. Men det finns delar av allmännyttan som är stigmatiserad på samma sätt som

social housing bebyggelse, till exempel i vissa miljonprogramsområden.

- Det kan ifrågasättas huruvida bostadsområdet som undersökningsenhet är tillräcklig för att studera människors livskvalitet och socioekonomiska position, eftersom det är troligt att hushåll inte enbart påverkas av sitt bostadsområde när det gäller livskvalitet och socioekonomisk position. Olika former av välfärdspolitik kan ha inverkan på hushållens socioekonomiska situation och det är viktigt att detta tas i beaktande när blandningspolitik och grannskapseffekter studeras.

Del I.

Internationella studier om blandningspolitik

Kim Roelofs

Introduktion

Denna text är en litteraturöversikt av internationell forskning om blandningspolitik, eller social mix som det kallas på engelska. Blandningspolitik är ett brett begrepp som politiker, stadsplanerare och forskare använder för att beskriva olika åtgärder och mål för att uppnå en blandad befolkning i bostadsområden. Blandningspolitik handlar oftast om politik eller policy som strävar efter att åstadkomma en blandning av upplåtelseformer och/eller en blandning av befolkningsgrupper som skiljer sig åt beträffande socioekonomisk bakgrund, etnicitet och/eller klass.

Denna text syftar till att ge en överblick av teman, utfall och kritik kring blandningspolitik. För att kunna ge en sammanhängande överblick över den internationella litteraturen är studierna sammanställda under följande teman: blandningspolitik för minskad koncentration av fattigdom, blandningspolitik för social sammanhållning och stabilitet samt

blandningspolitik för förbättrad service och minskad stigmatisering. Det är ofrånkomligt att alla nyanser av studierna inte kan täckas in och för att få en komplett inblick av studiernas innehåll är det viktigt att ta del av originaltexterna.

Översikten inleds med en redogörelse för vald litteratur samt en presentation av relevanta metoder för forskning om blandningspolitik. Därefter diskuteras tre olika mål av blandningspolitik samt kritik av dessa mål i form av policykritik och utfallsstudier. Därefter följer ett avsnitt om amerikanska omflyttningsprogram och deras utfall. I konklusionen diskuteras forskares syn på vilka åtgärder behövs för att komplettera blandningspolitik, relevansen av internationella studier i den svenska kontexten och möjliga inslag i vidare forskning.

Urval av litteratur

Den internationella litteraturen om blandningspolitik är ganska omfångsrik och det har därför varit viktigt att göra ett urval av de mest relevanta studierna för denna litteraturöversikt. Litteratursökningen gjordes i april 2019 och inkluderade således artiklar och böcker som publicerats fram till dess. Sökningen har gjorts i databaserna Google Scholar och Scopus med sökord "social mix", "social mixing", "social balance housing", "mixed-income housing" and "neighbo(u)rhood effects social mix". Dessa

sökord gav mellan 610 och 14 600 träffar i Google Scholar och mellan 32 och 336 träffar i Scopus. Nästan alla artiklar som hittades i Scopus hittades också via Google Scholar. Av alla träffar har 41 artiklar och böcker valts ut för denna översikt baserad på följande kriterier:

- Källorna har över hundra citat i databaserna.
- Studier som inte handlar om blandning i relation till bostäder har valts bort, till exempel texter som fokuserar på blandade skolor.
- Texter som har grannskapseffekter eller gentrifiering som huvudämne har också valts bort och istället ligger fokus på texter som fram för allt handlar om social mix.
- Eftersom denna text är ämnad att relateras till den svenska bostadsmarknaden har texter som fokuserar på specifika nationella kontexter och vars resultat har liten relevans för bostadsmarknader i andra länder inte inkluderats. Av samma anledning fokuserar denna text på studier som har gjorts i västerländska välfärdsstater medan studier om amerikanska omflyttningsprogram presenteras i ett särskilt avsnitt.
- Artiklar som resonerar kring möjliga framtida utfall av blandningspolicy har också valts bort, eftersom många

av dem har blivit förlegade (gamla referenser).

- Några senare studier har lagts till som inte har fått så många citat ännu men som ger en bild av hur debatten kring blandningspolitik har sett ut den senaste tiden.

De flesta studier inkluderade i denna litteraturoversikt har utförts i Nederländerna, Storbritannien, Australien, Canada och USA (se vidare källförteckning).

Metoder för forskning om blandningspolitik

De tre huvudsakliga angreppssätten för att studera blandningspolitik är 1) genomgång av befintlig litteratur, 2) kvantitativa metoder och 3) kvalitativa metoder. Det finns flera studier som utvärderar blandningspolitikens policy och utfall genom en litteraturoversikt, som ofta innehåller en form av policykritik. Exempel av detta är Bolt et al., 2008; Cheshire, 2009; Lees, 2008 och Ostendorf et al., 2001. Kvantitativa studier använder statistik för att analysera blandningspolitikens utfall (Chetty, Hendren, & Katz, 2016; Clampet-Lundquist & Massey, 2008) och för att utveckla modeller för den optimala grannskapsblandningen (Galster, 2007a). Kvalitativa studier innehåller enkätstudier och intervjuer (till exempel Arthurson, 2012; Bolt & Van Kempen, 2011; Rosenbaum,

Stroh, & Flynn, 1998; Uitermark et al., 2007) eller är etnografiska studier som kombinerar intervjuer och deltagarobservation (Bucerius, Thompson, & Berardi, 2017).

En del forskare har haft kritik och synpunkter på tidigare forskning om blandningspolitik, där de menar att de använda metoderna inte räcker till för att studera effekterna av social mix. De Souza Briggs (1997), Galster (2003) och Arthurson (2008) betonar vikten av kvalitativ forskning om social mix. Galster (2003) menar att blandningspolitik ska studeras på ett holistiskt sätt där alla faktorer som bidrar till blandningspolitikens utfall ska studeras samt relationen mellan dem. Han menar att förutom kvantitativa studier så behövs det kvalitativa studier som studerar hur och varför policy har en viss effekt. Arthurson (2008) tycker att samma hur eller varför frågor behöver mer uppmärksamhet i studier om blandningspolitik. Hon menar att kvalitativa studier inte bara mäter om det finns kontakt mellan invånare av olika upplåtelseformer, men också kan studera processer av hur och varför kontakt uppstår eller ej. Arthurson hävdar att kvalitativa studier kan bidra till att förstå om blandningspolitik är en relevant åtgärd och om den har effekter på dem som blir mest påverkade av denna policy, nämligen inkomstfattiga grupper.

En annan metodologikritik kommer från Kleinhans (2004), som menar att studier om social mix fokuserar för mycket på lokala case studies som är svåra att generalisera och

att det saknas studier som analyserar både situationen innan och efter blandningen av upplåtelseformer. Han menar att befintliga studier är lokalt orienterade och resultaten gäller bara för en viss tidpunkt och kan därför inte fullständigt förklara effekterna av blandade upplåtelseformer och social mix.

Blandningspolitik för minskad koncentration av fattigdom

Ett viktigt mål för blandningspolitik har mestadels varit att motverka koncentrationen av fattigdom i utsatta områden. Ett medel för detta har varit att blanda upplåtelseformer; eftersom olika socioekonomiska och demografiska grupper kan efterfråga olika upplåtelseformer förväntas en blandning av upplåtelseformer leda till en blandning av befolkningsgrupper. Flera forskare har analyserat relationen mellan Wilsons (1987) hypotes att en koncentration av fattigdom är problematisk och strategier för social mix (Arthurson, 2002; Bucerius et al., 2017; Cheshire, 2009; Galster & Friedrichs, 2015; Joseph, 2006; Ostendorf et al., 2001). Utgångspunkten för blandningsstrategier är då att bryta koncentrationen för att öka sociala och ekonomiska möjligheter för människor i inkomstfattiga områden, till exempel i form av ökad social mobilitet, högre grad av sysselsättning och färre socialbidragstagare (Bucerius et al., 2017; Galster,

2007b; Sarkissian, 1976). Detta beskrivs ibland som grannskapseffekter, som är idén att människor i ett bostadsområde påverkas av sina grannar. Detta handlar bl.a. om idéer kring socialt kapital; medelklassens hushåll skulle kunna öka det sociala kapitalet bland fattiga hushåll, till exempel genom att utöka fattiga hushålls sociala nätverk så att de får tillgång till ny information och resurser (Joseph, 2006). Sådana nätverk kan till exempel användas för att hitta arbete. Genom att bryta upp koncentrerad fattigdom är blandningspolitik en strategi mot segregation. I vissa fall är det en uttalad strategi mot etnisk segregation eftersom den påstås hindra integrationen av immigranter (Bolt et al., 2008; Ostendorf et al., 2001).

Kritiken mot policy och insatser för att minska koncentrationen av fattigdom har varit omfattande. Ett exempel är den kritik som framförts mot de policys vilka enbart fokuserar på blandning av upplåtelseformer, där denna blandning kan betraktas som ett mål i sig snarare än ett medel för att uppnå de positiva socioekonomiska effekter som blandningen förutsätts ha. När områdesutvecklingsprojekt syftar till att blanda upplåtelseformer i ett område som tidigare dominerades av hyresrätter leder det till en minskning av bostäder till överkomliga priser (Arthurson, 2002). Blandningsstrategier syftar dessutom till att minska koncentrationen av inkomstsvaga hushåll i utsatta områden, vilket osynliggör dem som behöver hjälp för att klara sig på bostads- och arbetsmarknaden

(Arthurson, 2002; Goodchild & Cole, 2001; Lees, 2008). Vidare pekar studier på att policyn stigmatiserar socioekonomiskt ”svaga” grupper eftersom den förutsätter att alla ska sträva efter en medelklasslivsstandard (Lees, 2008). Att blandningsstrategier fokuserar på att attrahera inkomststarka hushåll till fattigare områden utan att också stimulera en rörelse från inkomstsvagare hushåll till rikare områden har dessutom kritiserats som en ensidig strategi (Lees, 2008).

Det finns också kritik mot blandningsstrategier i städer som inte präglas av höga koncentrationer av inkomstfattiga hushåll. Ostendorf, Musterd och De Vos (2001) menar till exempel att blandning av upplåtelseformer för att minska andelen inkomstfattiga hushåll inte är applicerbar på Amsterdams kontext, eftersom fattiga hushåll är utspridda över hela staden.

En annan kritik mot blandningspolitik är att den leder till gentrifiering, (Lees, 2008; Popkin et al., 2004; Rose, 2004; Slater, 2006) som kan ha den motsatta effekten till det som politiker och stadsplanerare syftar till. Till exempel leder gentrifiering till undanträngning av inkomstfattiga hushåll och löser därför inte socioekonomiska problem (Davidson, 2008; Lees, 2008). Istället för att motverka socioekonomisk segregation kan detta leda till ytterligare segregering, eftersom inkomstfattiga hushåll blir tvungna att flytta till de områden där bostäder är billigast (Lees, 2008).

Mele (2019) kritiserar tanken bakom positiva effekter av social mix som skulle uppstå ge-

nom grannskapseffekter. Han menar att social mix i projektet i Toronto han studerar gör fattigdom till ett individualiserat problem och att det saknas ett erkännande att det handlar om strukturell inkomst ojämlikhet. Vidare visar Meles analys att rasifiering spelar en stor roll i social mix projektet han studerar, eftersom vissa sociala problem, såsom social-bidragsberoende, länks till etniska minoriteter i fattiga bostadsområden. Problemet lösning rasifieras också, genom en fokus på att vita människor ska flytta in i området, som ställs fram som goda moraliska exempel.

Sammanfattningsvis kan man säga att blandningspolitik ofta används som en strategi mot koncentrerad fattigdom. Blandning skulle i så fall öka sociala och ekonomiska möjligheter för inkomstsvaga hushåll och det betraktas dessutom som en strategi mot segregation. Forskare har kritiserat denna strategi för att den leder till en minskning av hyresrätter med överkomliga priser, skapar gentrifiering och diskursen kring social mix använder rasistiska föreställningar om vita människor som förebild för etniska minoritetsgrupper.

Blandningspolitik för social sammanhållning och stabilitet

Ett annat viktigt mål för blandningspolitik har varit att påverka social stabilitet för att minska spänningar i områden, till exempel genom en närvarande medelklass som förebild som följer lagar och regler (Bolt

& Van Kempen, 2011; Gans, 1961; Joseph, 2006; Sarkissian, 1976; Uitermark, 2003; Uitermark et al., 2007). Detta är relaterat till syftet att blandningspolitik kan förbättra det sociala sammanhanget och kan förbättra livskvalitén för de som är bosatta i inkomstfattiga områden (Bolt & Van Kempen, 2011). Blandningspolitik är tänkt att kunna uppnå ett mer integrerat socialt sammanhang i områden genom ökad social kontakt mellan människor. Sociala kontakter spelar dessutom en roll i de ökade socioekonomiska möjligheterna som blandningspolitik möjligen har, eftersom individer till exempel kan erhålla sysselsättning genom kontakt med de rätta människorna (Bucerius et al., 2017; Joseph, 2006). I linje med detta antagande fann en studie att en högre procentsats av boende som själva ser sitt område som blandat upplever att de har goda kontakter med sina grannar än boende som ser sitt område som homogent (Musterd, 2008). Denna studie handlar dock om människors egen bild av sitt område och sina kontakter med grannar.

Även inom detta område finns en kritik mot blandningspolitik. I motsats till studien ovan, hävdar flera forskare att kontakt mellan olika socioekonomiska grupper inte uppstår i blandade områden, eller bara uppstår i begränsad utsträckning (Atkinson & Kintrea, 2000; Bucerius et al., 2017; Dekker & Bolt, 2005; Joseph, 2006). Detta har bland annat att göra med att olika befolkningsgrupper lever parallella liv. Medelklassens hushåll, som oftast är nya i blandade områden, spenderar

mycket tid utanför området där de bor enligt flera forskare (Atkinson & Kintrea, 2000; Bucerius et al., 2017) samtidigt som det finns belägg för att både gamla och nya hushåll i blandade områden spenderar en stor del av dagen utanför området där de bor (Van Beckhoven & Van Kempen, 2003). Dessutom har folk mest kontakt med människor som är dem själva lika och forskning har visat att folk som bor i olika upplåtelseformer skiljer sig mycket åt (Kleit, 2005).

Fysisk närhet spelar också en roll. Att ett område är blandat beträffande upplåtelseform betyder inte att olika upplåtelseformer ligger nära varandra eftersom dessa inte nödvändigtvis är blandade på kvartersnivå. Kleits (2005) studie visar att fysisk närhet är viktig för att sociala relationer mellan olika befolkningsgrupper ska uppstå.

En idé om blandningspolitik som relaterar till mål om förbättrad socialt sammanhang är att blandning ökar social kontroll i utsatta områden, bl.a. genom att medelklassen uppfyller en funktion som förebild. Det finns dock inget starkt belägg för detta i litteraturen (Joseph, 2006). Det finns även studier som visar det omvända: att befintliga sociala nätverk och den sociala kontrollen de haft blir förstörda av social mix, till exempel för att nya medelklassinvånare inte respekterar sociala normer som redan finns i områdena (Bucerius et al., 2017). Dekker och Bolt (2005) visar i deras studie att om den etniska majoriteten och högre utbildade människor

flyttar in i minoritetsområden som följd av blandningspolitik så ökar inte det sociala sammanhanget: etniska minoriteter har fler kontakter i området, är mindre toleranta emot avvikande beteende och känner sig mer hemmastadda i området än de nya invånarna.

Ytterligare en kritik framhålls av Uitermark, Duyvendak och Kleinhans (2007) som hävdar att kommuner använder gentrifiering för att främja ett stabilt socialt sammanhang och att dämpa spänningar i utsatta områden. Dock visar författarnas empiriska studie att denna typ av gentrifiering inte främjar kontakt mellan olika sociala grupper i området. Gentrifiering förbättrar alltså inte det sociala sammanhanget och har inte den önskade effekten av att lösa spänningar i områden.

Sammantaget visar detta att ett mål kring blandningspolitik är att öka den sociala sammanhållningen och skapa stabilitet i bostadsområden. Detta ska uppnås genom sociala kontakter mellan olika socioekonomiska grupper. Dessa kontakter ska också öka socioekonomiska möjligheter för inkomstfattiga hushåll. Dock visar forskning att dessa kontakter mellan olika grupper inte uppstår och att medelklassen inte har en förebildsfunktion som skulle kunna skapa stabilitet i området.

Blandningspolitik för förbättrad service och minskad stigmatisering

Andra mål för blandningspolitikens mål kan vara att utöka tillgänglig service, till exempel i form av bättre skolor, (Cameron, 2003; Joseph, 2006; Popkin et al., 2004), att minska områdets stigma och förbättra dess rykte (Arthurson, 2012; Atkinson & Kintrea, 2000) och att förbättra dess fysiska struktur (Sarkissian, 1976).

Bättre service i utsatta områden är en förväntad effekt av blandningspolitik (Cameron, 2003; Joseph, 2006). Curley (2010) menar att tillgång till områdesservice (såsom detaljhandel och institutioner) är viktig för att skapa trygghet och en känsla av delade normer och värderingar för områdets befolkning. I litteraturen finns det föreställningar om förbättrad service på grund av social mix, dock menar Joseph (2006) att detta är en passiv process och att det inte är så att medelklassinvånare efterfrågar bättre service. Dessutom noterar Bucerius et al. (2017) att nya butiker och caféer riktar sig mot de nya medelklassinvånarna och därför inte ökar servicen för de ursprungliga invånarna.

Ett annat påstående om social mix är att den kan förbättra ett utsatt områdes rykte och minska områdets stigma. I litteraturen finns belägg att invånarna tycker att ryktet om deras område har förbättrats, samt att de tycker att blandningspolitiska förnyelseprogram har förbättrat områdets fysiska struktur

(Arthurson, 2012; Bucerius et al., 2017; Van Beckhoven & Van Kempen, 2003). Områdets stigma kan orsakas av *social housings*¹ dåliga rykte och invånare upplever att människor som äger sitt boende minskar stigmat (Arthurson, 2012; Atkinson & Kintrea, 2000). Emellertid förekommer också det motsatta: människor som äger sitt boende menar att en del områdesstigma är kvar på grund av kvarvarande social housing och de som äger sitt boende ser oftare än hyresgäster på social mix som något negativt (Arthurson, 2012; Musterd, 2008). Det finns också ett exempel på en studie som hittar att det inte gick att spåra förbättringar gällande områdets rykte efter att blandningsstrategier hade tillämpats (Bolt & Van Kempen, 2011).

Sammanfattningsvis är det alltså möjligt att ett områdes service och rykte förbättras på grund av social mix. Det är dock också möjligt att ett områdes dåliga rykte inte förändras, eller i alla fall inte upplevs förändras av människor som äger sitt boende i området, på grund av kvarvarande social housing.

¹*Social housing* är en modell för att tillgängliggöra prisvärda bostäder till människor med som annars skulle ha svårt att klara sig på bostadsmarknaden. Boverket (3 maj 2019) skriver: "Det som ofta – men inte alltid – kännetecknar det som i internationella sammanhang klassificeras som "social housing", är att bostäderna är statligt subventionerade för att kunna hålla nere boendekostnaden, att de förvaltas av aktörer med ett allmännyttigt syfte och att de fördelas enligt särskilda regler, ofta till hushåll med begränsade inkomster."

Amerikanska omflyttningsprogram

Social mix innebär i Sverige och flera andra västerländska länder att attrahera fler välplacerade hushåll till områden som anses vara utsatta. Strategin kan därför betraktas som en form av områdesutveckling. I USA finns det däremot så kallade omflyttningsprogram där fattiga familjer får möjligheten att flytta till rikare områden. Syftet är detsamma som de individuella förväntade fördelarna med blandningspolitik som beskrivits ovan, som till exempel att omflyttningen ska öka socialekonomiska möjligheter för individen och att människor ska få tillgång till bättre service såsom bättre skolor. Liksom främjande av social mix genom områdesutveckling utgår omflyttningsprogram från grannskapseffekter. Emellertid är det svårt att jämföra resultat av studier som har gjorts om dessa program med utfallsstudier om social mix-projekt som utgår ifrån områdesutveckling. Utsatta individer som ingår i omflyttningsprogram behöver lämna sitt boendeområde och sociala nätverk, medan individens anknytning till området finns kvar i områdesutvecklingsprojekt. Dessutom är omflyttningsprogram mer individfokuserade då det inte är hela områden som får ta del av de förväntade positiva effekterna av social mix. Dock introduceras kort några studier som har genomförts om omflyttningsprogram i USA, eftersom detta är ett stort forskningsfält som bl.a. har mycket betydelse för forskning om grannskapseffekter.

Det finns två stora omflyttningsinsatser i USA. På 1970-talet började Gautreaux-programmet i Chicago, där afroamerikanska hyresgäster som bodde i *public housing*² i utsatta bostadsområden fick möjligheten att flytta till privata hyresrätter i områden där de flesta hushåll var vita eller till Chicagos centrum. Det andra programmet benämndes Moving to Opportunity (MTO) och pågick under 1990-talet. Programmet, som utfördes i fem städer, var upplagt som ett socialt experiment där tre slumpmässigt selekterade grupper från inkomstfattiga områden antingen a/ flyttade från ett inkomstfattigt område till ett område där antalet inkomstfattiga hushåll var lågt, b/ fick flytta till ett annat område utan krav på områdets inkomststandard eller c/ stannade kvar i deras inkomstfattiga område. Till skillnad från Gautreaux fanns det inga krav angående dominerade etnicitet i det nya området. Forskare följde programmets deltagare från början när de fortfarande bodde i sitt gamla område tills flera år efter att en del av gruppen hade flyttat till de nya områdena.

Studier visar att Gautreaux har positiva effekter på individens känsla av *efficacy*, det vill säga deras känsla att de kan klara sig själva i en särskild situation (Rosenbaum, Reynolds, & Deluca, 2002). Dock

²*Public housing* är bostäder som ägs av staten eller kommunen, såsom det svenska allmännyttan. I den amerikanska kontexten kan detta betraktas som synonym med social housing (se ovanför), eftersom dessa bostäder erbjuds till låga hyror som människor med låga inkomster kan efterfråga.

finns det ingen konsensus över Gautreaux positiva effekter, då vissa forskare menar att programmet har positiva effekter på deltagares sysselsättning, utbildning och social integration (Rosenbaum, 1995), medan andra menar att det inte finns några starka belägg att Gautreaux har långsiktiga positiva effekter för utsatta hyresgäster (Popkin, Buron, Levy, & Cunningham, 2000). Till skillnaden från Gautreaux var MTO upplagt som ett kontrollerat forskningsprojekt. Forskare har kritiserat MTO eftersom de menar att forskningsdesignen arbetade emot uppteckning av starka grannskapseffekter för individuella deltagare (Clampet-Lundquist & Massey, 2008). Till exempel hävdar Clampet-Lundquist och Massey (2008) att MTO:s fokus att deltagare skulle flytta till ett område med få fattiga hushåll i stället, som i Gautreaux, med få minoritetshushåll inte ledde till att de blev exponerade för många nya resurser och möjligheter. Dock har forskare påvisat positiva utfall av MTO (Galster & Friedrichs, 2015), till exempel att programmet har positiva effekter på inkomster och utbildning för människor som flyttade som del av programmet innan de var tretton (Chetty et al., 2016). Emellertid hade programmet, enligt dessa forskare, liten effekt på vuxnas ekonomi och upptäckte även negativa effekter för barn som flyttade när de var äldre än tretton (Chetty et al., 2016).

Slutsatser och diskussion

Det som kommer fram i denna internationella översikt är att blandningspolitik är ett brett begrepp som kan innehålla varierande mål och utfall. Flera kritiska invändningar mot blandningspolitik har diskuterats, där den övergripande frågan som framträder är: vem vinner på blandningspolitik? Flera forskare har pekat på att inkomstfattiga grupper blir mer marginaliserade till följd av blandningsstrategier, till exempel för att de osynliggörs, att prisvärda bostäder minskar och att socioekonomiska problem inte blir hanterade på effektiva sätt. Inkomstfattiga hushåll verkar alltså vara på den förlorande sidan när blandningspolitiken prövats i de studerade västländerna. Mål som minskade koncentrationer av fattigdom samt förbättrad social sammanhållning och stabilitet uppnås inte med blandningspolitik som medel.

Det som pekas ut som positiva resultat av blandningspolitik är förbättrad fysisk struktur av områden, förbättrad service och minskat stigma, men det finns också studier som motsäger det sistnämnda. Det bör dock också påpekas att det finns forskare, som menar att det finns en möjlighet att blandningspolitik kan ha positiva effekter på inkomstfattiga men att tidigare utfallsstudier har haft bristande metoder eller utgångspunkter (Galster & Friedrichs, 2015).

Flera forskare har kritiserat social mix som en strategi som inte hanterar socioekonomiska

problem på ett effektivt sätt. Blandningspolitik kan förbättra områdets rykte och utseende och kan dessutom höja områdets inkomstnivåer, men detta har beskrivits som kosmetiska åtgärder som inte går till botten med socioekonomiska problem (Lees, 2008). Det behövs fler åtgärder för att skapa lika möjligheter för medborgare (Galster & Friedrichs, 2015). Social mix som lösning för områdesstigma blandar ihop orsak och effekt; orsakerna till problem i stigmatiserade områden ligger i ojämlikhet snarar än i själva stigmat (Arthurson, 2012). Arthurson (2012) hävdar därför att lösningarna till dessa problem ligger i att utforska processer som orsakar ojämlikhet så att deras orsaker i stället för deras effekter kan bli påverkade. Vidare hävdar Gans (1961) att ojämlikhet inte kan lösas med enbart blandningspolitik då det behövs fler jobb- och utbildningsmöjligheter för utsatta grupper samt att institutioner ska utvecklas för att bättre kunna försörja deras behov. Flera forskare menar att det behövs åtgärder på individnivå för att uppnå mål såsom ökad social mobilitet, högre grad av sysselsättning och färre socialbidragstagare, där individer får hjälp med till exempel jobbsökande (Arthurson, 2002; Brophy & Smith, 1997; Cheshire, 2009; Ostendorf et al., 2001). Åtgärder som riktar sig mot individer har dock också kritiserats för att vara otillräckliga. Det behövs också förändringar på systemnivå för att verkligen förbättra livskvaliteten för utsatta grupper, som Lahti Edmark (SOU 2005:29) har visat i den svens-

ka kontexten, till exempel ett erkännande av institutionell rasism och marginalisering (Mele, 2019).

Eftersom det finns svaga belägg för positiva effekter av blandningspolitik menar flera forskare att social mix baseras på tillit (Cole & Goodchild, 2000; Lees, 2008). Frågan är huruvida man kan tillämpa denna skepsis i den svenska kontexten. Till exempel citerar Galster (2007b) forskning baserad på svensk data som pekar på positiva grannskapseffekter.

Även om de flesta länder där forskningsresultat i denna översikt har diskuterats är välfärdsstater är det viktigt att notera att Sverige har ett socialdemokratiskt välfärdssystem som kan vara svårt att jämföra med mer liberala system i andra länder, som ofta har mer selektiva åtgärder mot fattigdom och för att öka tillgången till bostadsmarknaden genom till exempel social housing. Dock är det oroande att internationell forskning inte hittar belägg för att människor med olika socioekonomiska bakgrund umgås med varandra, trots att de är grannar, eftersom många positiva effekter av blandningspolitik påstås uppkomma på grund av social kontakt. Det behövs mer forskning för att utröna om resultatet är detsamma i Sverige, med dess olikartade välfärdskontext. Dessutom behövs det mer forskning om olika strategier som kan motverka ojämlikhet och segregation för att ta reda på hur olika blandnings- och utjämningsåtgärder kan kombineras på det mest effektiva sättet.

Del II.

Svenska studier av grannskapseffekter och strategier för social blandning

Linnéa Lindemann

Introduktion

Detta kapitel presenterar en litteraturöversikt över svenska studier över grannskapseffekter och blandningsstrategier. Grannskapseffektstudier undersöker hur individer påverkas av sin omgivning och om uppväxtmiljön inverkar på individers livschanser. Livschanser kan här läsas som möjlighet till utveckling och social mobilitet. Många av grannskapseffektstudierna är longitudinella och studerar individer i låginkomstområden. Resultatet av dessa visar på negativa grannskapseffekter. De negativa grannskapseffekterna har föranlett strategier för blandade bostadsområden. Detta för att öka människors livschanser och motverka socioekonomisk segregation. Men det finns ett mycket begränsat antal svenska studier över utfallet av strategier för blandade områden. Kapitlet inleds med att sätta grannskapseffektstudierna och blandningsstrategier i relation till

segregation. Därefter följer en redogörelse över de berörda studiernas genomförande. Områdesindelningar och proportioner i den studerade befolkningen skiljer sig åt, vilket försvårar en jämförelse. Kapitlets tyngdpunkt ligger på olika aspekter av grannskapseffekter samt politik och planering för blandade bostadsområden. Grannskapseffekter har framförallt studerats i låginkomstområden, men det finns ett mindre antal svenska studier över vilka grannskapseffekter som skapas i etnisk segregerade bostadsområden. Det finns inga studier som undersöker vilka proportioner av befolkningsgrupper och bostäder som ger optimalt blandade bostadsområden. Men resultatet från olika studier pekar på att olika grupper påverkas olika mycket av att bo med mer resursstarka hushåll. Den svenska blandningspolitiken syftar till att motverka socioekonomisk segregation, genom att möjliggöra för olika befolkningsgrupper att bo i ett och samma område.

Kapitlet bygger på de mest citerade studierna och artiklarna i ämnet, som publicerats under 2000-talet med reservation får några enstaka äldre texter. Dessa har valts ut genom sökningar i databaserna SwePub och Applied Social Sciences genom sökorden "blandat boende", "blandade områden", "heterogena områden", "social mix", "housing mix" och "grannskapseffekter".

Blanda och utjämna

Under början av 1980-talet undersökte bostadsforskaren Ulla Arnell-Gustafsson strategier för att motverka socioekonomisk segregation, och kom fram till att Sverige arbetade utifrån två huvudstrategier, blanda och utjämna. Blandningsstrategin avser att skapa en allsidig hushållssammansättning genom en blandad bebyggelse, i form av hustyper, upplåtelseformer och lägenhetsstorlekar i nyproduktion och vid ombyggnation. Strategin för att utjämna berör en rad politikområden som t.ex. skatte-, arbetsmarknads- samt utbildningspolitik och ska verka kompensatoriskt mellan olika boendemiljöer, genom resursutjämning åtgärder. Under 1980-talet uttryckte staten att segregationen bör motverkas och en allsidig hushållssammansättning eftersträvas, men målsättningen var oklar och gav inga närmare direktiv om vad en allsidig befolkningssammansättning var och på vilken skalnivå blandningen skulle genomföras; ska stadsdelar eller kvarter bedömas som lämpliga nivåer? (Arnell-Gustafsson, 1983).

En blandad befolkning antas skapa stabila bostadsområden, där invånarna ges bättre livschanser än i homogena låginkomstområden (Holmqvist & Bergsten, 2009). Både det svenska och internationella forskningsfältet visar på att invånare i homogena låginkomstområden uppnår sämre skolresultat, utbildningsnivå och har svårare att etablera sig på arbetsmarknaden, jämfört med hushåll i andra områdestyper (An-

dersson & Holmqvist, 2019). Den negativa utvecklingen i utsatta områden har föranlett strategier för blandade områden, men det finns få svenska studier som undersöker hur människors livschanser påverkas i dessa områden och ingen studie räknar fram ett optimalt värde för ett blandat område.

De frågor som Arnell-Gustafsson ställde under 1980-talet hänger fortfarande i luften och denna litteraturöversikt syftar till att presentera hur det svenska forskningsfältet har utvecklats under de senaste decennierna. De svenska studierna över blandade bostadsområden tar sig an frågan på en områdesnivå samt en policynivå. Policynivån tar fasta på hur politiska och strategiska beslut syftar till att motverka segregation genom en socioekonomisk blandad befolkning i ett blandat bostadsbestånd. Studier på områdesnivå mäter hur området påverkar individen genom grannskapseffektstudier.

Segregation

I Sverige väcktes medias och samhällsforskarens intresse för segregation under utbyggnaden av Miljonprogrammet 1965–1975. I de anglosaxiska länderna, såsom USA och Sydafrika har segregation länge studerats som ett betydande samhällsproblem. Det svenska intresset för frågan har tilltagit sedan tidigt 1990-tal med ett ökat fokus på den etniska aspekten (Andersson, Bråmås, & Hogdal, 2009).

Segregation betyder åtskillnad. Bostadssegregation innebär en geografiska åtskillnaden mellan olika typer av bostäder och boendesegregation innebär att individer eller grupper av individer lever åtskilt från varandra (Wimark et al., 2017). Segregation skapar och bekräftar hierarkier mellan grupper av människor och bostadsområden. Konsekvensen av segregation blir ett överläge och ett underläge, antingen moraliskt och/eller materiellt. I grund och botten rör dig sig om en ojäm maktfördelning, där grupper utan makt riskerar sämre förutsättningar och att stigmatiseras (Andersson, Magnusson & Turner, 2008).

Segregationsforskningen kan delas upp i tre olika inriktningar: 1) demografisk segregation, som utgår ifrån relationen mellan geografisk åtskillnad och befolkningens karaktäristik i form av ålder, kön och hushållstyp, 2) socioekonomisk segregation, som fokuserar på hur inkomstnivåer och kapitaltillgångar avgör var människor kan bo i en stad och 3) etnisk segregation, som fokuserar på hur personer segregeras efter ursprung. Både den svenska och internationella segregationsforskningen har sin tyngdpunkt på socioekonomisk och etnisk segregation (Andersson & Holmqvist, 2019).

Den socioekonomiska segregationen skulle upphöra om samtliga bostadsområden hade en hushållssammansättning som speglade stadens genomsnittliga inkomstnivå. Blandningsstrategin eller engelskans ”housing

mix strategies” är ett försök att minska segregationen och strategierna vilar på ett normativt antagande om att segregation inte är önskvärd. Detta antagande vilar i sin tur på antagandet om att segregation avgör människors livschanser, genom den påverkan omgivningen har på individen i form av grannskapseffekter/kontextuella effekter (Andersson & Holmqvist, 2019).

Studiernas genomförande

Samtliga studier har ställts inför samma frågor om vad som utgör ett bostadsområde och hur ett blandat bostadsområde ska definieras. Olika sätt att besvara frågorna leder till en minskad jämförbarhet studierna emellan. De tidiga svenska studierna över blandade bostadsområden från 1970- och 1980- talet använder sig av postnummerområden samt kommunernas statistikområdesindelning (Elmhorn, 1979; Danermark, 1983). Flertalet studier om grannskapseffekter vilar på SAMS-områden (small area market statistics), som är en rikstäckande områdesindelning och framtagen av SCB 1994. Områdesindelningarna är framtagna i samarbete med kommunerna, vilket har resulterat i varierande indelningsprinciper och områdesstorlekar (Amcoff, 2012). Det har inte gjorts några förändringar av områdesindelningarna sedan starten och SAMS har exempelvis kritiserats för att områdena skär onaturligt genom tätorter och inte tar hänsyn till naturliga barriärer. I de större kommunerna har förtätning skapat en

mer blandad bebyggelse i bostadsområden vilket påverkar SAMS användbarhet (SCB, 2017). Senare studier använder däremot individbaserade grannskapsindelningar, se exempelvis Wimark, Nielsen, & Haandrikman (2017), som definierar ett område utifrån en så kallad närmaste-grannar-teknik (KNN – K Nearest Neighbour). Det innebär att attribut hos de närmaste grannarna används för att bestämma kontexten individen befinner sig i, exempelvis genom att utgå ifrån andelen låginkomsttagare eller utrikesfödda. Den individbaserade områdesindelningen placerar individen i centrum för det berörda området, till skillnad från fördefinierade områdesindelningar där bara ett fåtal individer är i centrum av sitt område (Alm Fjellborg, 2018). Den individbaserade områdesindelningen kan användas för att undvika felaktigheter i grannskapseffektstudier, då administrativa gränser inte primärt avgör människors sociala liv. Sedan 2018 finns även en ny rikstäckande områdesindelning att ta del av, DeSO. Det är en områdesindelning utvecklas av SCB och den bygger på en gemensam indelningslogik. Jämfört med SAMS-indelningen är DeSO-områdena färre och består av fler invånare, de har en mindre variation och bygger på valdistriktsindelningen (Holmqvist och Andersson, 2019).

Flertalet studier definierar ett blandat område utifrån bostadstyp, byggnadsår och upplåtelseform (proportioner) samt befolkningens sammansättning. Den socio-

ekonomiska blandningen baseras många gånger på arbetsrelaterad inkomst och den etniska blandningen är en indelning utifrån antalet nationaliteter samt andelen flyktingar. Men som tidigare nämnts varierar proportionerna mellan studierna och alla variabler ingår inte i alla studier.

Grannskapseffekter

Studier av grannskapseffekter syftar till att ringa in kausala samband mellan uppväxtmiljö och individuella utfall, det vill säga hur individer som bor i ett visst bostadsområde påverkas av sin omgivning (Urban, 2018). Det är en kausalitet som bygger på att de studerade effekterna beror på grannskapets inre faktorer och inte yttre påverkan. Inom forskningen görs en åtskillnad mellan exogena och endogena faktorer. Studeras faktorer som kommer från grannskapet, så kallade endogena faktorer, kan ett statistiskt samband mellan grannskapet och socioekonomiskt utfall tolkas som kausalt. Men påverkas utfallet av yttre faktorer är däremot inte sambandet kausalt. Det kan exempelvis vara så att individer från specifika bostadsområden väljs bort under ansökningsprocessen till följd av stigmatisering på arbetsmarknaden. Svårigheten att skilja endogena och exogena effekter åt är en utmaning för grannskapseffektstudier, speciellt som de både påverkar och förstärker varandra (Wimark et al., 2017). De endogena faktorerna kan definieras som en effekt som

uppstår när en grannes beteende eller attityder påverkar en annan granne i bostadsområdet. Andersson (2007) redogör för vilka begrepp och föreställningar forskningen i detta avseende utgår ifrån:

- **Socialisation:** Människor beteenden förändras, både till det bättre och det sämre genom kontakt med förebilder och vänner, i vissa fall rör det sig om grannar.
- **Social normöverföring:** Bor tillräckligt många med ett visst beteende eller attityder i ett område kommer dessa normer att dominera och bli de rådande.
- **Selektiv socialisation:** Alla påverkas inte av sina grannars beteenden och attityder.
- **Sociala nätverk:** Information, resurser och arbetstillfällen förmedlas genom lokala nätverk.
- **Konkurrens om resurser:** De lokala resurserna är begränsade och det uppstår konkurrens om dem.
- **Känslan av relativ otillräcklighet:** Grundar sig på att det skulle vara negativt för låginkomsttagare att vara omgiven av för resursstarkare grannar.

Den svenska grannskapseffektsforskningen fokuserar på skolresultat, utbildningsnivå, inkomstnivå och etablering på arbetsmarknaden. Både de svenska och internationella forskningsstudierna visar på att individer i

socioekonomiskt utsatta områden har sämre livschanser sett till ovanstående parametrar (Andersson & Holmqvist, 2019). Resultatet beror både på grannskapseffekter och på avsaknaden av välfungerande institutioner i utsatta områden (Edin, Fredriksson, & Åslund, 2003; Musterd & Andersson, 2006).

Kausaliteten i grannskapseffektstudier har ifrågasatts men den svenska grannskapseffektsforskningen visar i stor utsträckning på ett samstämmigt resultat: uppväxtmiljön påverkar individers livschanser. Det innebär att individer kan påverkas negativt av att växa upp i socioekonomiskt utsatta områden samtidigt som påverkan kan vara positiv i resursstarka områden (Bergsten, 2010). Det finns emellertid få svenska studier över vilken typ av grannskapseffekter blandade bostadsområden genererar. Bergsten (2010) undersöker i sin avhandling om individers livschanser förbättras i bebyggelsemässigt och socialt blandade bostadsområden, jämfört med andra områdestyper. Resultatet visar på att ungdomar som växt upp i blandade bostadsområden senare i livet uppnår liknande utbildningsnivå och inkomstnivå som barn uppväxta i resursstarka villaområden.

Grannskapseffekter och den institutionella förmågan

En problematisk aspekt av segregation är som tidigare nämnt den hierarkiska ordning som processen skapar i form av etablerade

och utanförstående, upphöjda och stigmatiserade (Andersson, Magnusson & Turner, 2008). I bostadsområden som stigmatiseras riskerar institutioners förmåga att kraftigt försvagas till följd av att arbetsplatser får svårigheter att rekrytera personal samt att personalomsättningen är hög. Det påverkar de boendes tillgång till likvärdig samhällsservice i form av skola, vård, omsorg och detaljhandel (Andersson & Holmqvist, 2019; Gerell et al., 2020).

Områdesstigmatisering som bygger på en uppfattning om negativa grannskapseffekter riskerar att ytterligare fördjupa segregationen. Resursstarka hushåll undviker bostadsområden som präglas av sociala problem, våld och dåliga skolresultat. Undvikandet förklaras av en rädsla för att själv utsättas för exempelvis våld och av risken för att områdesproblematiken ska försämra de egna förutsättningarna (Andersson & Holmqvist, 2019). Undvikandet av utsatta områden kan även förstärkas i meritokratiska samhällen, där utbildning spelar en avgörande roll för vilken social position individer uppnår. Föräldrar väljer då områden som de tror främjar barnens utveckling, skolresultat och socialisationsprocess (Andersson, 2008).

Den institutionella förmågan påverkas även av befolkningssammansättningen. I bostadsområden med hög andel utsatta hushåll får socialtjänsten ta emot relativt sett fler orosanmälningar, men resurserna att utreda

dem riskerar många gånger att vara begränsade. Upplevs institutionella variationer mellan områden kan tilliten till samhället och dess myndigheter försvagas (Gerell et al., 2020). En granskning av socialtjänstens arbete i Stockholms stad visar att tröskeln för omhändertaganden är högre i utsatta ytterstadsområden jämfört med innerstaden. Detta trots att ungdomarna i ytterstadsområdena uppges omfattas av en allvarligare problematik. I rapporten konstateras att toleransnivån bland socialsekreterare är högre i utsatta ytterstadsområden då ungas ”allvarliga beteendeproblem i högre grad normaliserats” (Stockholms stad, 2017).

Grannskapseffekter och etnisk segregation

Det finns ett mindre antal svenska studier över vilka grannskapseffekter som skapas i etniskt segregerade bostadsområden. Resultatet från studierna är inte entydigt, de pekar på allt från obefintliga effekter, till positiva samt negativa effekter.

Studier som visar på positiva utfall belyser hur etniska nätverk underlättar invandrades etablering på arbetsmarknaden (Urban, 2018; Hedberg, 2013). Musterd & Andersson (2008) visar att invandrare som bor koncentrerat bland landsmän upplever positiva grannskapseffekter under de första två åren, men därefter blir grannskapseffekterna tydligt negativa, speciellt om koncentrationen

kombineras med hög arbetslöshet. Andersson (2014) visar att det kan vara positivt att bo koncentrerat bland landsmän, så länge som gruppens socioekonomiska ställning är relativt stark, men resultatet gör sig framförallt gällande för män. Invandrade kvinnor upplever inte samma positiva effekter, utan riskeras att begränsas av ett socialt/kulturellt förtryck i etniska kluster, speciellt om andelen landsmän är hög och förvärvsgraden låg. Den tydligaste grannskapseffekten som visas i studien är proportionen av förvärvsarbetande, både invandrade män och kvinnor tjänar på att bosätta sig där arbetslösheten är låg (Andersson et al., 2014). Flera studier visar på att sambandet mellan etnisk segregation och arbetslöshet är tydlig på gruppnivå. Svenska invandrare som bor koncentrerat i utsatta områden är i lägre grad etablerade på arbetsmarknaden (Andersson, Bråmås, & Hogdal, 2009; Wimark, 2017; Hedberg och Tammarus, 2013). Men en äldre studie visar att utrikesfödda med högre utbildning avviker från mönstret (Andersson, 1998).

Wimark (2017) undersöker betydelsen av invandrades initiala bosättning för sysselsättning samt inkomstutveckling, och kommer fram till att den är avgörande, både på kort sikt (fyra år efter folkbokföring) och medellång sikt (tio år efter folkbokföring). Ju högre grad av välstånd i det initiala bostadsområdet, desto högre är sannolikheten för sysselsättning och en bättre inkomstutvecklingen på kort och medellång sikt. Det motsatta gäller när bostadsområden

med högre grad av utsatthet, då minskar sannolikheten att vara sysselsatt och inkomstutvecklingen är lägre på kort sikt.

Kritik mot grannskapseffektstudier

Det finns som tidigare nämnts en osäkerhet kring kvantitativa grannskapseffektstudiers träffsäkerhet. Musterd & Andersson (2006) visar på behovet av att ta hänsyn till ytterligare variabler, såsom välfärdsstaten på nationell nivå, den globala ekonomin, den lokala och regionala arbetsmarknaden, sociala nätverk och stigmatisering på lokal nivå. Hedberg och Tammaru (2013) visar i en studie på hela stadens/kommunens betydelse för nyanländas förutsättningar på arbetsmarknaden. Även Strömgren (2011) visar att grannskapet inte är den viktigaste nivån för att förstå invandrades inträde på arbetsmarknaden, utan stadens storlek i kombination med förutsättningar på den lokala arbetsmarknaden är av större betydelse.

Brännström (2004) menar att ett urval av personer som alla delar en specifik karaktäristik är koncentrerade till specifika områden och därmed ligger bakom bevisen för grannskapseffekter. I en senare studie menar Brännström (2012) att grannskapseffekter finns, men att de är begränsade och är av en mindre övergripande social betydelse. Generellt sett är grannskapseffekterna mer påtagliga för personer som inte arbetar heltid (Galster, Andersson, Musterd, & Kauppinen, 2008;

Galster, Andersson, & Musterd, 2010) samt för barn och för personer med barn (Salonen, 2011).

Hur ska blandningen se ut?

Det finns inga studier som undersöker vilka proportioner av befolkningsgrupper och bostäder som ger optimalt blandade bostadsområden. De svenska studierna fokuserar på områdets inkomstsammansättning och har empiriskt funnit att för låginkomsttagares inkomstutveckling spelar närvaron av höginkomsttagare ingen roll, men det gör däremot närvaron av medelinkomsttagare (Andersson & Holmqvist, 2019; Galster et al., 2010). Det sociala avståndet mellan låginkomsttagare och höginkomsttagare är för stort och grannskapseffekter uteblir därmed eller riskerar enligt teorier att bli negativa (Andersson & Holmqvist, 2019). Den etniska kompositionen har en liten eller ingen betydelse för människors inkomstutveckling, utan det är den socioekonomiska dimensionen som är avgörande (Andersson, Musterd, et al., 2007). Både män och kvinnor påverkas av grannskapseffekter, men invandrarkvinnors inkomstutveckling påverkas tydligare av grannskapet både i absoluta och relativa tal, jämfört med svenska kvinnor. Invandrarkvinnor har en tydlig ökad inkomstutveckling om de är bosatta i områden präglade av hushåll med högre inkomster (Galster, Andersson, & Musterd, 2016).

Lind (2016) har undersökt behovet av fler

åtkomliga bostäder, det vill säga bostäder som låginkomsttagare kan efterfråga. Det är stora volymer bostäder som behöver tillkomma, men det innebär inte nödvändigtvis stora samlade projekt. Lind lyfter fördelar med att bygga många relativt små projekt för att motverka socioekonomisk segregation. En möjlighet är att bygga blandat i redan blandade områden, Farsta i Stockholm lyfts fram som ett sådant möjligt exempel (Lind, 2016).

Skapandet av blandade bostadsområden- politik och planering

Segregation i form av koncentrationer av låginkomsttagare och etniska minoriteter diskuteras som en problematik, både i Nordamerika och i Västeuropa, Sverige inkluderat (Andersson, Musterd, et al., 2007). Utifrån problematiken har antisegregationsstrategier skapats och de svenska strategierna kan sägas bestå av tre huvudstrategier, spridningsstrategin som har berört nyanlända, områdesinsatser i utsatta områden och blandat boende (Andersson & Holmqvist, 2019). Huvudfokus i detta bidrag ligger på strategin om blandat boende, men en kortare redogörelse följer även om spridningsstrategin.

Strategin om blandat boende har uppkommit som en reaktion på miljonprogrammets storskaliga homogena bebyggelse. Under början av 1970-talet blev blandat boende en nationell

politik med målsättningen om en befolkningsblandning av olika åldrar, hushållsstorlekar och socioekonomiska grupper. Blandningen ska genomföras på bostadsområdesnivå i alla städer, vilket innebär att även de resursstarka områdena omfattades av strategin (Andersson & Holmqvist, 2019; Andersson, Bråmås, & Holmqvist, 2010).

Den svenska blandningspolitiken kan sammanfattas till ett tydligt fokus på att motverka socioekonomisk segregation (Holmqvist & Bergsten, 2009) samt till ambitionen om att skapa ett jämlikare tillgång av samhällsservice i landets olika kommuner, och på så sätt fördela kostnader mellan kommuner (Andersson et al., 2010). Inriktningen på socioekonomisk blandning är en skillnad jämfört med andra länder, som har ett tydligt fokus på etnisk segregation och utsatta områden (Holmqvist & Bergsten, 2009).

Den svenska strategin om blandat boende fokuserar primärt på nyproduktion med en blandning av hustyper, lägenhetsstorlekar och upplåtelseformer (Holmqvist & Bergsten, 2009). Det är en långsiktig strategi, då nyproduktionen årligen utgör endast mellan en till två procent av bostadsbeståndet (Andersson et al., 2010). En stor del av nyproduktionen omfattas av höga produktionskostnader och presumtionshyra, det vill säga en hyra som inte förhandlas efter bruksvärdessystemet utan istället är det en hyresnivå som bland annat baseras på produktionskostnaderna.

I praktiken innebär presumtionshyran en marknadsmässig hyresnivå, vilket försvårar målsättningen om en blandad befolkning på kort sikt. Ombildning av hyresrätter till bostadsrätter är ytterligare ett verktyg för att förändra den socioekonomiska sammansättningen, men det är ett ifrågasatt verktyg som empiriskt har visat både leda till ökad och minskad social blandning. Det finns risk för att blandningsstrategin leder till gentrifiering (Bergsten & Holmqvist, 2013).

Det blandningspolitiska syftet om blandad bebyggelse i alla typer av bostadsområden återfinns på nationell nivå, men ansvar för genomförandet ligger på den kommunala nivån (Holmqvist & Bergsten, 2009). Politiken har varit svår att implementera och frågan prioriteras i varierande utsträckning i olika kommuner. Blandningspolitiken är heller inte tvingande, utan ska ses som ett möjligt planeringsverktyg för att motverka segregation (Andersson et al., 2010). Allmännyttan har tidigare verkat som ett viktigt verktyg för att bygga blandade områden, men sedan 2011 har förutsättningarna förändrats och allmännyttan ska numera verka under affärsmässiga principer (Bergsten & Holmqvist, 2007; Grander, 2018). Det främsta kommunala verktyget för att uppnå blandning är idag kommunalt markinnehav. Markägande, speciellt om det är betydande är det främsta påverkansmedlet en kommun har för att påverka nyproduktionens upplåtelseformer (Caesar & Kopsch, 2018). Kommuner kan genom markanvisningar

ställa krav på blandade upplåtelseformer men detta resulterar inte i juridiskt bindande avtal, vilket innebär att byggherrar har möjlighet att ändra upplåtelseformerna under produktionens gång.

Spridningsstrategier

Den svenska blandningspolitiken omfattar inte ett fokus på etnisk blandning. Istället har specifika bosättningsprogram för nyanlända genomförts parallellt, exempelvis Hela Sverige-strategin, som genomfördes i slutet av 1980-talet samt början av 1990-talet och bosättningslagen (2016: 38). Bosättningsprogrammen har syftat till att fördela och sprida nyanlända mellan kommuner för att undvika att de koncentreras till storstädernas invandrartäta områden (Holmqvist & Bergsten, 2009). Hela Sverige strategin tog hänsyn till var det fanns vakanta bostäder, men mindre till förutsättningar på arbetsmarknaden och nyanländas behov av sociala nätverk. Detta beräknas ha bidragit till att de nyanlända valde att flytta vidare, och då ofta till invandrartäta områden. Södertälje var under denna tid den kommun som hade det största mottagandet av nyanlända och kommunen förespråkade fler regleringar till följd av situationen (Andersson et al., 2010). Spridningspolitiken under 1980- och 1990-talet bedöms ha skapat negativa effekter under lång tid för de placerade nyanlända, i form av inkomstutveckling och svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden (Edin,

Fredriksson, & Åslund, 2004).

Bosättningslagen trädde i kraft 2016 och fördelar nyanlända mellan kommuner, men denna gång styr förutsättningar på arbetsmarknaden. Lagen reglerar inte vilken typ av bostäder kommuner ska tillhandahålla och säger inget om under hur lång tid de nyanlända ska erbjudas bostad i kommunen. Till följd av att bostadsbristen är som störst inom kommuner och regioner med stark arbetsmarknaden har lagstiftningen ansetts problematisk. Kommuner som är motståndare till lagstiftningen har även kunnat tolka lagen så ogeneröst som möjligt och endast erbjudit tillfälliga boendelösningar under en mycket begränsad tid. Bosättningslagen syftar till att skynda på nyanländas etablering på arbetsmarknaden, men osäkra boendeförhållande riskerar att leda till det motsatta (Lindemann, 2016). Ytterligare en ansats att sprida immigranter är de nya EBO-reglerna som inför den 1 juli 2020, som innebär att asylsökande som väljer att bosätta sig i utsatta områden förlorar sin rätt till dagersättning (Migrationsverket, 2020). Men frågan är om bosättning går att styra med ekonomiska incitament och hur potentiella nya bosättningsmönster påverkar olika typer av bostadsområden.

Blandade bebyggelse och en blandad befolkning?

Boendesegregation är ett resultat av den byggda miljön, hushållens olika förutsättningar

på bostadsmarknaden och våra preferenser (Andersson & Holmqvist, 2019). Den institutionella kvalitén och bostadsområdets rykten spelar som tidigare nämnts in när hushåll väljer var de vill bo. Men alla hushåll har inte möjlighet att välja på bostadsmarknaden.

Segregation är en relationell process, där resursstarka hushålls flyttmönster påverkar utvecklingen genom deras möjlighet att välja var de vill bo samt välja bort bostadsområden (Andersson, Bråmås, & Hogdal, 2007). De resursstarka hushållens flyttmönster kan förklaras utifrån termerna "white flight" och "avoidance", som innebär att majoritetsbefolkningen tenderar att flytta från områden där minoritetsbefolkningen växer samt att majoritetsbefolkningen undviker att flytta till minoritetsdominerade områden (Andersen, Andersson, Wessel, & Vilka, 2016). Skilda förutsättningar att välja på bostadsmarknaden avgörs av inkomstskillnader och möjligheten att efterfråga en bostad, val av bostadsområde och inkomst förutsätter varandra (Scarpa, 2015). De skilda möjligheterna att efterfråga olika hustyper och upplåtelseformer resulterar i att olika typer av hushåll är ojämnt fördelade i stadsrummet, ett fenomen som omnämns som segmentering (Salonen, Grander, & Rasmusson, 2019). Bostadsområden med en ensidig koncentration av hustyper och upplåtelseformer riskerar därmed leda till en homogen befolkningssammansättning.

Det finns dock studier som visar på att

det ovan nämnda sambandet mellan inkomst och upplåtelseform inte alltid gör sig gällande. Invandrare är koncentrerade till hyresrättsbeståndet, som en effekt av sämre ekonomiska förutsättningar att konkurrera på bostadsmarknaden. Men invandrare väljer i hög grad att bo kvar inom hyresrättsbeståndet när deras inkomster stiger och de har möjlighet att välja andra upplåtelseformer (Andersson, 2001; Hedberg, 2009).

Blandstrategin vilar på grundantagandet om att en blandad bebyggelse leder till en blandad befolkning. Det innebär att sambandet mellan segregation och segmentation är centralt för blandningsstrategin. Med andra ord, sambandet mellan en ojämn spatial fördelning av olika hushållstyper och en ojämn fördelning av olika hushållstyper mellan olika hustyper och upplåtelseformer (Holmqvist och Andersson, 2019). Det finns endast ett fåtal empiriska svenska studier som studerar sambandet mellan en blandad bebyggelse och en blandad befolkning. Musterd och Andersson (2005) visar på ett komplext samband i en studie som bygger på Sveriges samtliga SAMS- områden. Studien belägger att en stor andel låginkomsttagare, flyktingar och etniska minoriteter återfinns både i homogena bostadsområden och i blandade områden. Studien visar även att individer boende i homogena låginkomstområden med hög andel flyktingar har lägst möjlighet att erhålla anställningar på arbetsmarknaden över tid jämfört med andra områdestyper. Samma mönster gör sig gällande för områden med en

blandad bebyggelse/upplåtelseformer som har en hög andel låginkomsttagare och flyktingar (Musterd & Andersson, 2005).

Slutsatser och diskussion

Denna litteraturöversikt av svenska studier om blandningspolitik och grannskapseffekter har ett betydande fokus på inkomstutveckling och etablering på arbetsmarknaden. Studierna undersöker allt som oftast hur låginkomsttagare påverkas i olika miljöer – blir de fattigare av att bo med andra fattiga, ökar inkomsterna om det finns en betydande andel medelinkomsttagare och vilka effekter har höginkomsttagare på låginkomsttagare?

Men det finns få studier som undersöker vilka effekter blandade bostadsområden har på olika hushållstyper, vilket kan upplevas som märkligt då idén om blandade bostadsområden bygger på att medelklassen ska vilja bo blandat. Ett återkommande hinder för utvecklingen är fenomenen "white flight" och "avoidance", som innebär att majoritetsbefolkningen (medelklassen och svenskar) väljer bort och flyttar ifrån områden där minoritetsbefolkningen (låginkomsttagare och invandrare) ökar. Oviljan att bo ihop kan bero på flera saker, så som rasism, fördomar och rädslor. Det finns endast en svensk utfallsstudie som undersöker effekten av att bo blandat, resultatet visar på att ungdomar som växt upp i blandade bostadsområden senare

i livet uppnår liknande utbildningsnivå och inkomstnivå som barn uppväxta i resursstarka villaområden (Bergsten, 2010). Utfallet visar alltså på positiva effekter av blandning, men det behövs troligtvis fler utfallsstudier för att övertyga i diskussionen.

Det kan tänkas att motståndet till blandade bostadsområden ökar när blandningen är påtvingad, exempelvis när befintliga villaområden kompletteras med allmännyttiga hyresrätter. Vid en sådan situation finns risk för att en stark "vi"- känsla redan är etablerad och att motståndet blir påtagligt mot de "nya" och de "andra". Byggs nya områden på ett sätt som möjliggör en blandad befolkning ges människor möjligheten att själva ta ställning till om de vill bo blandat eller inte. Problemet är ju såklart att nyproduktion utgör en mycket liten andel av bostadsbeståndet, samtidigt som stora delar av nyproduktionen omfattas av höga boendekostnader. Ytterligare en trolig orsak bakom medelklassens motstånd är att bostaden fungerar som en investering och att hushåll med ägande- och bostadsrätter inte sällan är kraftigt belånade. Det kan innebära ett ökat motstånd mot en inflyttning som misstänks vara mer utsatt eller problemfylld.

De berörda grannskapseffektstudierna fokuserar främst på utbildningsnivå, inkomstnivå och etablering på arbetsmarknaden. Men fler parametrar kan vara intressanta att undersöka i relation till en blandad befolkning. Ur ett planeringsperspektiv är åldersfördelningen

i grannskapet av intresse för att skapa en jämlik tillgång till samhällsservice över tid. Består bostadsområdet av en åldersmässigt blandad befolkning undviks toppar och dalar i behovet av exempelvis barnomsorg. Den tidiga blandningspolitiken hade ett fokus på den åldersmässiga aspekten, men idag handlar det framförallt om socioekonomisk blandning. Upplevd trygghet är ytterligare en parameter som är intressant att undersöka i sammanhanget, då med fokus på blandning av både ålder och kön.

Den svenska blandningsstrategin/politiken utgår ifrån att en blandad bebyggelse leder till en blandad befolkning, men som visas i denna översikt är det sambandet inte självklart. Det är troligare att hyresnivåer och bostadspriser styr den socioekonomiska blandningen mer än fördelningen mellan upplåtelseformer samt att presumtionshyran och allmännyttans förändrade roll spelar en avgörande roll. Det finns få forskningsstudier som undersöker sambandet mellan bebyggelse och befolkningsstruktur. Denna litteraturöversikt har hänvisat till Musterd & Anderssons (2005) nationella studie som undersöker sambandet genom att jämför storstäder, mindre kommuner och landsbygd efter samma typ av områdesindelning. Studien visar på att en stor andel låginkomsttagare, flyktingar och etniska minoriteter återfinns både i homogena låginkomstområden och i blandade områden. Men det kan ifrågasättas om SAMS-områden i storstäderna går att jämföra med SAMS-områden i små kommuner och på landsbygd.

Det kan tänkas att flera SAMS-områden riskerar att räknas som blandade i små kommuner, eftersom det inte finns ett tillräckligt underlag för att göra en motsvarande områdesindelning som i de större kommunerna.

Detta kapitel inleddes med den gamla diskussionen om att blanda och utjämna. Kapitlet har visat på fördelar med blandade bostadsområden men det är troligtvis inte en strategi som klarar sig ensam. Utjämnande åtgärder i kombination med blandade bostadsområden kanske minskar segregationen, men det är som nämnt mycket som spelar in och avgör utvecklingen. Bostadsmarknaden omfattas numera framförallt av marknadskrafter och en strukturomvandling av marknaden är troligtvis nödvändig för att öka en bebyggelse som genererar en blandad befolkning.

Referenser

- Alm Fjellborg, A. (2018). *Housing tenure and residential mobility in Stockholm 1990-2014* (doktorsavhandling, Uppsala Universitet, Kulturgeografiska institutionen).
- Amcoff, J. (2012). Hur bra fungerar SAMS-områdena i studier av grannskapseffekter?: En studie av SAMS-områdenas homogenitet. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 19(2), 93–115.
- Andersen, H. S., Andersson, R., Wessel, T. & Vilka, K. (2016). The impact of housing policies and housing markets on ethnic spatial segregation: comparing the capital cities of four Nordic welfare states. *International Journal of Housing Policy*, 16(1), 1–30. doi:10.1080/14616718.2015.1110375
- Andersson, R. (1998). *Segregering, segmentering och socio-ekonomisk polarisering. Stockholmsregionen och sysselsättningskrisen 1990-95*. Uppsala Universitet. Umeå: Sociologiska institutionen, Umeå universitet.
- Andersson, R. (2001). Spaces of Socialisation and Social Network Competition: a study of neighbourhood effects in Stockholm, Sweden. I H. T. Andersen & R. van Kempen (Red.), *Governing European cities : social fragmentation, social exclusion and urban governance* (s. 149–188). Aldershot: Ashgate.
- Andersson, R. (2008). Skapandet av svenskglea bostadsområden. I L. Magnusson Turner (Red.), *Den delade staden* (2., bearb. uppl., s. 119–160). Umeå: Boréa.
- Andersson, R., Bråmås, Å. & Hogdal, J. (2007). *Segregationens dynamik och planeringens möjligheter (Segregation dynamics and planning. A study of the housing market and mobility in the Malmö region) : En studie av bostadsmarknad och flyttningar i Malmöregionen*. Uppsala Universitet, Institutet för bostads- och urbanforskning. Malmö: Stadskontoret.
- Andersson, R., Bråmås, Å. & Hogdal, J. (2009). *Fattiga och rika - segregerad stad. : Flyttningar och segregationens dynamik i Göteborg 1990-2006*. Linköpings universitet. Göteborg Stad.
- Andersson, R., Bråmås, Å. & Holmqvist, E. (2010). Counteracting Segregation: Swedish Policies and Experiences. *Housing Studies*, 25(2), 237–256. doi:10 . 1080 / 02673030903561859
- Andersson, R. & Holmqvist, E. (2019). *Grannskapseffekter och politik och planering för minskad segregation : Underlagsrapport till Jämlikhetskommissionen*. Uppsala Universitet, Institutet för bostads- och urbanforskning. Hämtad från [https : //jamlikhetskommissionen.se/wp-content/uploads/2019/05/Grannskapseffekter.pdf](https://jamlikhetskommissionen.se/wp-content/uploads/2019/05/Grannskapseffekter.pdf)

- Andersson, R., Musterd, S. & Galster, G. (2014). Neighbourhood Ethnic Composition and Employment Effects on Immigrant Incomes. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 40(5), 710–736. doi:10.1080/1369183X.2013.830503
- Andersson, R., Musterd, S., Galster, G. & Kauppinen, T. M. (2007). What Mix Matters? Exploring the Relationships between Individuals' Incomes and Different Measures of their Neighbourhood Context. *Housing Studies*, 22(5), 637–660. doi:10.1080/02673030701474602
- Arnell-Gustafsson, U. (1983). *Blanda eller utjämna? : om strategier mot boendesegregation*. Gävle: Statens inst. för byggnadsforskning.
- Arthurson, K. (2002). Creating Inclusive Communities through Balancing Social Mix: A Critical Relationship or Tenuous Link? *Urban Policy and Research*, 20(3), 245–261. doi:10.1080/0811114022000005898
- Arthurson, K. (2008). Chapter 9 The role of qualitative research in identifying residents' perspectives about social mix. I P. J. Maginn, S. Thompson & M. Tonts (Red.), *Qualitative Housing Analysis: An International Perspective* (Vol. 10, s. 209–225). Studies in Qualitative Methodology. Emerald Group Publishing Limited. doi:10.1016/S1042-3192(08)10009-X
- Arthurson, K. (2012). *Social Mix and the City: Challenging the Mixed Communities Consensus in Housing and Urban Planning Policies*. Victoria, Australien: CSIRO Publishing.
- Atkinson, R. & Kintrea, K. (2000). Owner-occupation, social mix and neighbourhood impacts. *Policy and Politics; London*, 28(1), 93–108. doi:http://dx.doi.org/10.1332/0305573002500857
- Bergsten, Z. (2010). *Bättre framtidsutsikter? Blandade bostadsområden och grannskapseffekter : En analys av visioner och effekter av blandat boende* (doktorsavhandling, Uppsala Universitet, Kulturgeografiska institutionen).
- Bergsten, Z. & Holmqvist, E. (2013). Possibilities of building a mixed city – evidence from Swedish cities. *International Journal of Housing Policy*, 13(3), 288–311. doi:10.1080/14616718.2013.809211
- Bolt, G. & Kempen, R. V. (2011). Successful mixing? effects of urban restructuring policies in dutch neighbourhoods. *Tijdschrift voor economische en sociale geografie*, 102(3), 361–368. doi:10.1111/j.1467-9663.2011.00668.x
- Bolt, G., van Kempen, R. & van Ham, M. (2008). Minority ethnic groups in the dutch housing market: Spatial segregation, relocation dynamics and housing policy. *Urban Studies*, 45(7), 1359–1384. doi:10.1177/0042098008090678

- Boverket. (2019). Begreppet "social housing" [Boverket]. Hämtad 17 juni 2020, från <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/bostadsmarknad/olika-grupper/hushall-begransad-ekonomi/begreppet-social-housing/>
- Brophy, P. C. & Smith, R. N. (1997). Mixed-Income Housing: Factors for Success. *Cityscape*, 3(2), 3–31. Hämtad 17 juni 2020, från <https://www.jstor.org/stable/41486509>
- Brännström, L. (2004). Poor places, poor prospects? counterfactual models of neighbourhood effects on social exclusion in stockholm, sweden. *Urban Studies*, 41(13), 2515–2537. doi:10.1080/0042098042000294547
- Brännström, L. (2012). Neighbourhood effects on young people's future living conditions: Longitudinal findings from sweden. *International Journal of Social Welfare*, 21(4), 325–337. doi:10.1111/j.1468-2397.2011.00842.x
- Bucerius, S. M., Thompson, S. K. & Berardi, L. (2017). "They're Colonizing My Neighborhood": (Perceptions of) Social Mix in Canada. *City & Community*, 16(4), 486–505. doi:10.1111/cico.12263
- Caesar, C. & Kopsch, F. (2018). Municipal land allocations: a key for understanding tenure and social mix patterns in Stockholm. *European Planning Studies*, 26(8), 1663–1681. doi:10.1080/09654313.2018.1484427
- Cameron, S. (2003). Gentrification, Housing Redifferentiation and Urban Regeneration: 'Going for Growth' in Newcastle upon Tyne. *Urban Studies*, 40(12), 2367–2382. doi:10.1080/0042098032000136110
- Cheshire, P. (2009). Policies for mixed communities: Faith-based displacement activity? *International Regional Science Review*, 32(3), 343–375. doi:10.1177/0160017609336080
- Chetty, R., Hendren, N. & Katz, L. F. (2016). The Effects of Exposure to Better Neighborhoods on Children: New Evidence from the Moving to Opportunity Experiment. *The American Economic Review; Nashville*, 106(4), 855–902. doi:http://dx.doi.org/10.1257/aer.20150572
- Clampet-Lundquist, S. & Massey, D. S. (2008). Neighborhood Effects on Economic Self-Sufficiency: A Reconsideration of the Moving to Opportunity Experiment. *American Journal of Sociology*, 114(1), 107–143. doi:10.1086/588740
- Cole, I. & Goodchild, B. (2000). Social mix and the 'balanced community' in british housing policy – a tale of two epochs. *GeoJournal*, 51(4), 351–360. doi:10.1023/A:1012049526513
- Curley, A. M. (2010). Relocating the Poor: Social Capital and Neighborhood Resources. *Journal of Urban Affairs*, 32(1), 79–103. doi:10.1111/j.1467-9906.2009.00475.x

- Danermark, B. (1983). *Klass, inkomst och boende: om segregationen i några kommuner*. Örebro studies; 1. Lund: LiberFörlag.
- Davidson, M. (2008). Spoiled mixture: Where does state-led 'positive' gentrification end? *Urban Studies*, 45(12), 2385–2405. doi:10.1177/0042098008097105
- de Souza Briggs, X. (1997). Moving up versus moving out: Neighborhood effects in housing mobility programs. *Housing Policy Debate*, 8(1), 195–234. doi:10.1080/10511482.1997.9521252
- Dekker, K. & Bolt, G. (2005). Social Cohesion in Post-war Estates in the Netherlands: Differences between Socioeconomic and Ethnic Groups. *Urban Studies*, 42(13), 2447–2470. doi:10.1080/00420980500380360
- Edin, P.-A., Fredriksson, P. & Åslund, O. (2003). Ethnic enclaves and the economic success of immigrants—evidence from a natural experiment. *The Quarterly Journal of Economics*, 118(1), 329–357. doi:10.1162/00335530360535225
- Edin, P.-A., Fredriksson, P. & Åslund, O. (2004). Settlement Policies and the Economic Success of Immigrants. *Journal of Population Economics*, 17(1), 133.
- Elmhorn, K. (1979). *Smakprov från SOMI : Socialstyrelsens levnadsnivå- och miljöinventering*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Galster, G. (2003). Investigating behavioural impacts of poor neighbourhoods: towards new data and analytic strategies. *Housing Studies*, 18(6), 893–914. doi:10.1080/0267303032000135492
- Galster, G. (2007a). Neighbourhood Social Mix as a Goal of Housing Policy: A Theoretical Analysis. *International Journal of Housing Policy*, 7(1), 19–43. doi:10.1080/14616710601132526
- Galster, G. (2007b). Should Policy Makers Strive for Neighborhood Social Mix? An Analysis of the Western European Evidence Base. *Housing Studies*, 22(4), 523–545. doi:10.1080/02673030701387630
- Galster, G. C. & Friedrichs, J. (2015). The Dialectic of Neighborhood Social Mix: Editors' Introduction to the Special Issue. *Housing Studies*, 30(2), 175–191. doi:10.1080/02673037.2015.1035926
- Galster, G., Andersson, R. & Musterd, S. (2010). Who is affected by neighbourhood income mix? gender, age, family, employment and income differences. *Urban Studies*, 47(14), 2915–2944. doi:10.1177/0042098009360233
- Galster, G., Andersson, R. & Musterd, S. (2016). Neighborhood Social Mix and Adults' Income Trajectories: Longitudinal Evidence from Stockholm. *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography*, 98(2), 145–170. doi:10.1111/geob.12096

- Galster, G., Andersson, R., Musterd, S. & Kauppinen, T. M. (2008). Does neighborhood income mix affect earnings of adults? new evidence from sweden. *Journal of Urban Economics*, 63(3), 858–870. doi:10.1016/j.jue.2007.07.002
- Gans, H. J. (1961). The balanced community: Homogeneity or heterogeneity in residential areas? *Journal of the American Institute of Planners*, 27(3), 176–184. doi:10.1080/01944366108978452
- Gerell, M., Hallin, P.-O., Nilvall, K. & Westerdahl, S. (Red.). (2020). *Att vända utvecklingen : från utsatta områden till trygghet och delaktighet*. MAPIUS. Malmö Universitet.
- Goodchild, B. & Cole, I. (2001). Social balance and mixed neighbourhoods in britain since 1979: A review of discourse and practice in social housing. *Environment and Planning D: Society and Space*, 19(1), 103–121. doi:10.1068/d39j
- Grander, M. (2018). *For the Benefit of Everyone? : Explaining the Significance of Swedish Public Housing for Urban Housing Inequality* (doktorsavhandling, Malmö Universitet, Institutionen för urbana studier (US)). doi:10.24834/978-91-7104-934-6
- Hedberg, C. (2009). Entrance, exit and exclusion: Labour market flows of foreign-born adults in swedish ‘divided cities’. *Urban Studies*, 46(11), 2423–2446. doi:10.1177/0042098009342904
- Hedberg, C. & Tammaru, T. (2013). ‘neighbourhood effects’ and ‘city effects’: The entry of newly arrived immigrants into the labour market. *Urban Studies*, 50(6), 1165–1182. doi:10.1177/0042098012461674
- Holmqvist, E. & Bergsten, Z. (2009). Swedish social mix policy: a general policy without an explicit ethnic focus. *Journal of Housing and the Built Environment*, 24(4), 477–490. doi:10.1007/s10901-009-9162-0
- Joseph, M. L. (2006). Is mixed-income development an antidote to urban poverty? *Housing Policy Debate*, 17(2), 209–234. doi:10.1080/10511482.2006.9521567
- Kleinhans, R. (2004). Social implications of housing diversification in urban renewal: A review of recent literature. *Journal of Housing and the Built Environment*, 19(4), 367–390. doi:10.1007/s10901-004-3041-5
- Kleit, R. G. (2005). HOPE VI new communities: Neighborhood relationships in mixed-income housing. *Environment and Planning A: Economy and Space*, 37(8), 1413–1441. doi:10.1068/a3796
- Lees, L. (2008). Gentrification and social mixing: Towards an inclusive urban renaissance? *Urban Studies*, 45(12), 2449–2470. doi:10.1177/0042098008097099

- Lind, H., Annadotter, K., Björk, F., Högberg, L. & Klintberg, T. a. (2016). *Åtkomliga bostäder : så gör vi det möjligt för hushåll med låga inkomster att hitta en bostad*. Stockholm: SNS förlag.
- Lindemann, L. (2016). *Tillfälliga bostäder på tillfällig vistelseort?: En studie om kommuners förhållningssätt till lagen om gemensamt mottagande av nyanlända* (mastersuppsats, SLU, Alnarp). Hämtad 15 juni 2020, från <https://stud.epsilon.slu.se/10099/>
- Magnusson Turner, L. (Red.). (2008). *Den delade staden*. Umeå: Boréa.
- Mele, C. (2019). The strategic uses of race to legitimize ‘social mix’ urban redevelopment. *Social Identities*, 25(1), 27–40. doi:10.1080/13504630.2017.1418603
- Migrationsverket. (2020). Nya EBO-regler: 32 kommuner får anmäla områden. Hämtad 17 juni 2020, från <https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Pressrum/Nyhetsarkiv/Nyhetsarkiv-2020/2020-03-03-Nya-EBO-regler-32-kommuner-far-anmala-omraden.html>
- Musterd, S. (2008). Residents’ views on social mix: Social mix, social networks and stigmatisation in post-war housing estates in europe. *Urban Studies*, 45(4), 897–915. doi:10.1177/0042098007088473
- Musterd, S. & Andersson, R. (2005). Housing mix, social mix, and social opportunities. *Urban Affairs Review*, 40(6), 761–790. doi:10.1177/1078087405276006
- Musterd, S. & Andersson, R. (2006). Employment, social mobility and neighbourhood effects: The case of sweden. *International Journal of Urban and Regional Research*, 30(1), 120–140. doi:10.1111/j.1468-2427.2006.00640.x
- Musterd, S., Andersson, R., Galster, G. & Kauppinen, T. M. (2008). Are immigrants’ earnings influenced by the characteristics of their neighbours? *Environment and Planning A: Economy and Space*, 40(4), 785–805. doi:10.1068/a39107
- Musterd, S., Galster, G. & Andersson, R. (2012). Temporal Dimensions and Measurement of Neighbourhood Effects. *Environment and Planning A: Economy and Space*, 44(3), 605–627. doi:10.1068/a44298. eprint: <https://doi.org/10.1068/a44298>
- Ostendorf, W., Musterd, S. & Vos, S. D. (2001). Social Mix and the Neighbourhood Effect. Policy Ambitions and Empirical Evidence. *Housing Studies*, 16(3), 371–380. doi:10.1080/02673030120049724
- Popkin, S. J., Buron, L. F., Levy, D. K. & Cunningham, M. K. (2000). The Gautreaux Legacy: What Might Mixed-Income and Dispersal Strategies Mean for the Poorest Public Housing Tenants? *Housing Policy Debate*, 11(4), 911–942. doi:10.1080/10511482.2000.9521392

- Popkin, S. J., Katz, B., Cunningham, M. K., Brown, K. D., Gustafson, J. & Turner, M. A. (2004). *A decade of HOPE VI*. The Urban Institute. Washington, DC.
- Rose, D. (2004). Discourses and Experiences of Social Mix in Gentrifying Neighbourhoods: A Montréal Case Study. *Canadian Journal of Urban Research*, 13(2), 278–316. Hämtad 17 juni 2020, från <https://www.jstor.org/stable/44321118>
- Rosenbaum, J. E. (1995). Changing the geography of opportunity by expanding residential choice: Lessons from the Gautreaux program. *Housing Policy Debate*, 6(1), 231–269. doi:10.1080/10511482.1995.9521186
- Rosenbaum, J. E., Reynolds, L. & Deluca, S. (2002). How Do Places Matter? The Geography of Opportunity, Self-efficacy and a Look Inside the Black Box of Residential Mobility. *Housing Studies*, 17(1), 71–82. doi:10.1080/02673030120105901
- Rosenbaum, J. E., Stroh, L. K. & Flynn, C. A. (1998). Lake Parc Place: A study of mixed-income housing. *Housing Policy Debate*, 9(4), 703–740. doi:10.1080/10511482.1998.9521314
- Salonen, T. (Red.). (2011). *Hela staden : social hållbarhet eller desintegration?* Umeå: Borea.
- Salonen, T., Grander, M. & Rasmusson, M. (2019). *Segregation och segmentering i Malmö*. Malmö Universitet, Institutionen för urbana studier (US). Malmö stad.
- Sarkissian, W. (1976). The idea of social mix in town planning: An historical review. *Urban Studies*, 13(3), 231–246. doi:10.1080/00420987620080521
- Scarpa, S. (2015). *The spatial manifestation of inequality: Residential segregation in Sweden and its causes* (doktorsavhandling, Linnéuniversitetet, Institutionen för socialt arbete (SA)).
- SCB. (2017). *Att mäta segregation på låg regional nivå- Delrapportering av uppdrag till Statistiska centralbyrån att genomföra en förstudie om rikstäckande områdesindelning för statistisk uppföljning av socioekonomiska förhållanden*. (Nr dnr. 2017/1421). Statistiska centralbyrån. Stockholm.
- Slater, T. (2006). The eviction of critical perspectives from gentrification research. *International Journal of Urban and Regional Research*, 30(4), 737–757. doi:10.1111/j.1468-2427.2006.00689.x
- SOU 2005:29. (2005). *Storstad i rörelse : kunskapsöversikt över utvärderingar av storstads-politikens lokala utvecklingsavtal : slutbetänkande*. Hämtad 17 juni 2020, från <http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/2005/03/sou-200529>
- Stockholms stad. (2017). *Ungdomar med kriminellt beteende och missbruksproblem – tillämpning av LVU- Kungsholmen, Rinkeby-Kista, Spånga- Tensta och Östermalms*

- stadsdelsförvaltningar*. Socialförvaltningen, avdelningen för stadsövergripande sociala frågor. Stockholm.
- Strömgren, M., Tammaru, T., van Ham, M., Marcinczak, S., Stjernström, O. & Lindgren, U. (2011). *Pre-hire factors and workplace ethnic segregation* (SSRN Scholarly Paper Nr ID 1812467). Social Science Research Network. Rochester, NY. Hämtad 16 juni 2020, från <https://papers.ssrn.com/abstract=1812467>
- Uitermark, J. (2003). 'social mixing' and the management of disadvantaged neighbourhoods: The dutch policy of urban restructuring revisited. *Urban Studies*, 40(3), 531–549. doi:10.1080/0042098032000053905
- Uitermark, J., Duyvendak, J. W. & Kleinhans, R. (2007). Gentrification as a governmental strategy: Social control and social cohesion in hoogvliet, rotterdam. *Environment and Planning A: Economy and Space*, 39(1), 125–141. doi:10.1068/a39142
- Urban, S. (2018). *Integration och grannskap : hur kan staden hålla samman?* (Upplaga 1). Lund: Studentlitteratur.
- van Beckhoven, E. & van Kempen, R. (2003). Social effects of urban restructuring: a case study in Amsterdam and Utrecht, the Netherlands. *Housing Studies*, 18(6), 853–875. doi:10.1080/0267303032000135474
- Wilson, W. J. (1987). *The truly disadvantaged : the inner city, the underclass, and public policy*. Chicago: University of Chicago Press.
- Wimark, T. (2018). *Boendesegregation i Sverige – en översikt av det aktuella forskningsläget*. Kulturgeografiska institutionen, Stockholms universitet. Bostad 2030.
- Wimark, T., Nielsen, M. M. & Haandrikman, K. (2017). *Boende och integration : Samband mellan invandrades initiala bosättning och deras sysselsättning och inkomst*. Kulturgeografiska institutionen, Stockholms universitet.